plotą lygiu paviršiumi. Jos centrinėje dalyje yra kelios barsukų olos. Čia iškastame šurfe iš karto po velėna aptiktas iki 40 cm storio juodžemis - gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Kurmiarausiuose ir šurfe surasti 8 titnagai (2 skelčių dalys ir 6 nuoskalos), 8 smulkios šukelės su grūsto granito priemaišomis molio masėje ir 3 smulkūs kaulų fragmentai. Gyvenvietė datuojama viduriniuoju neolitu.

In situ buvusių titnaginių radinių aptikta ir R pakrantės centre, ties Liepakojų pusiasalio pabaiga esančioje masyvioje saloje.

Titnaginių radinių kiekiu ryškiai išsiskyrė PR palių krantas, į ŠR nuo Saltininkų kaimo. Čia 1,5 km ilgio atkarpoje išaiškintos net 7 viena greta kitos esančios kompaktiškos akmens amžiaus radimvietės. Daugumos jų radiniai datuojami mezolito vidūriu - antrąja puse.

Archeologinė žvalgyba parodė, jog Žuvinto ežero pakrantės (nors ir molėtos) buvo tankiai apgyvendintos jau akmens amžiuje. Žvalgymus numatoma tęsti ir ateityje.

Aurelijus Škimelis

Neaiškių archeologijos objektų ir paminklų žvalgymas Kretingos r. 1994 metais

1994 m. LKPC žvalgė Kretingos rajono neaiškius archeologijos objektus ir paminklus. Vaineikių kaimo gyventojas Liudvikas Liaudanskis renka įvairius senovinius daiktus. Jo sodyboje yra dvejos akmeninės trinamosios girnos. Pirmųjų girnų ilgis 55 cm, plotis 44 cm, aukštis 15 cm, įtrynimų gylis 6 cm. Antrųjų girnų ilgis 60 cm, plotis 45 cm, aukštis 18 cm, įtrynimų gylis 6,5 cm. Abejos girnos netaisyklingos formos. Šalia girnų taip pat buvo ir vienas trintuvas.

L.Liaudanskis nurodė, kad **Vaineikių kaime,** kairiajame Akmenos krante, kadaise yra buvusi "Žuvėdų pilalė". Pasak jo, švedai buvo išsikasę kalne urvus ir juose slėpėsi. Bet kai lietuviai švedus sumušė, juos visus sulaidojo Akmenos ir Šlaveitos santakoje, kur ir dabar yra švedų kapeliai. Minima "Žuvėdų pilalė" yra 200 m į V nuo tilto per Akmenos upę, 300 m į Š nuo kelio Vaineikiai-Darbėnai, 900 m į PR nuo Vaineikių kaimo

kapelių. "Žuvėdų pilalės" vietoje yra dirbama žemė. Jokių pylimų ar gynybinių griovių liekanų nuo laukų pusės nepastebėta. Pati vieta į piliakalnį ar piliavietę nepanaši, nors ir turi stačius šlaitus į Akmenos upę.

Kitas Vaineikių kaimo gyventojas Jonas Venclovas papasakojo, kad apie 500 m į P nuo tilto kelyje Vaineikiai-Darbėnai, dešiniajame Akmenos upės krante, yra kalnelis, vadinamas Pilimi. Minimas kalnelis yra žemoje ir šlapioje vietoje, kiek pailgas R-V kryptimi, gan lėkštais šlaitais, apie 25 m skersmens. Kalnelio viršuje iškastos kažkokios duobės, aplinkui mėtosi stambių akmenų. Į piliakalnį ar piliavietę jis nepanašus. Priešais tą kalnelį, kitame Akmenos krante, stovi medinis kryžius - paminklas sušaudytiems partizanams.

L.Liaudanskis tarp savo senienų parodė ir žalvarinį ritinį smeigtuką, kurį sakėsi radęs prie **Gargždupio kaimo kapinaičių,** kai į ŠR nuo jų buvo kasamas žvyras. Smeigtukas pagal H.Mooros klasifikaciją skiriamas pirmai ritinių smeigtukų grupei. Išlikusi 13,7 cm ilgio smeigtuko dalis. Galvutės aukštis 2,9 cm, skersmuo ties viršutinėmis plokštelėmis-skrituliais 2 cm, ties apatinėmis - 1,6 cm, o ties vidurinėmis - 1 cm. Po galvute yra kilpelė ir 1,9 cm ilgio devynių rantelių eilė, pasibaigianti 3 mm pločio apvadėliu. Ranteliai, kaip ir viršutinės plokštelės-skrituliai, puošti įkartėlėmis. L.Liaudanskis taip pat minėjo, jog kasant žvyrą, dar buvo rasta įvairių žiedų ir moneta, kurios vienoj pusėj buvo Vytis, o kitoj - Lenkijos erelis.

Į R nuo kapelių buvo atmatuota 10 m^2 (2x5m) dydžio perkasa, kuri tyrimų metu išplėsta iki 14,5 m^2 ploto. Joje atidengti 2 griautiniai palaidojimai. Mirusieji laidoti ant nugaros, galvomis į V. Palaikai gulėjo 80-90 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Tyrimų metu rasta 10 įvairių žalvarinių žiedų, geležinis peilis ir 4 kaltinės vinys. 8 žiedai gulėjo poromis. Sprendžiant pagal išlikusius griaučius ir kapų duobių matmenis, galima teigti, kad vienas kapas vaiko, o kitas - suaugusio žmogaus, greičiausiai vyro. Pagal įkapes kapus reikėtų datuoti XVII a.

L.Liaudanskis papasakojo, kad **Kašučių (Dubašių) senkapiuose** kasant teritorijos riboženklius, buvo rasta nemažai žalvarinių dirbinių, kuriuos jis pasiėmęs sau, bet vėliau užkasęs už keliolikos metrų nuo to paties riboženklio. Kadangi L.Liaudanskis sakėsi radinius užkasęs negiliai ir galįs parodyti tikslią užkasimo vietą, nutarta juos surasti. Radinių buvo ieškoma su metalo detektoriumi, tačiau nurodytoje vietoje jų rasti nepavyko. Tada

su metalo detektoriumi buvo iššvalgyta minėto riboženklio vieta ir naujai prie kapinyno teritorijos prijungta dalis. Riboženklio kapčiuje, 5 cm gylyje, buvo rastas žalvarinis apkalėlis su odos liekanomis. Naujai prijungtoje teritorijos dalyje, pačiame dirvos paviršiuje, rastas žalvarinės apyrankės fragmentas, žalvarinis karoliukas ir išsilydžiusio žalvario gabaliukas.

Martynaičių piliakalnis ir senovės gyvenvietė yra apie 3 km į ŠR nuo Kartenos, Pilies upelio kairiajame krante. Į P nuo piliakalnio yra senovės gyvenvietė. Joje iškasti 37 1 m^2 dydžio šurfai ir viena 1x5 m dydžio perkasa, ištirtas bendras 42 m^2 plotas. Tik 6 šurfuose rasta keramikos, 2 šurfuose rasta gargažių ir molio tinko gabalėlių, viename šurfe rastas akmeninis galąstuvas. Galąstuvas padarytas iš rusvai pilko smulkiagrūdžio granito, keturkampio pjūvio, nugludintas iš 3 pusių. Keramika labai įvairi: yra keletas brūkšniuotosios, keletas lipdytosios gludintu paviršiumi ir keletas žiestos keramikos šukių. Kitos šukės arba labai mažos, arba aptrupėjusiu paviršiumi, todėl sunku pasakyti ką nors konkretesnio.

Perkasoje atidengta neaiškios paskirties akmenų konstrukcija. Dauguma akmenų suskilę, vidutinio dydžio. Tarp akmenų rasta lipdytosios keramikos lygiu paviršiumi šukių ir pora puodų pakraštėlių. Vieno pakraštėlio briauna puošta įkartėlių ornamentu. Viena šukė puošta negiliais horizontaliais įbraukimais. 75 cm gylyje atsidengė akmenų grindinys, ant kurio rasti du brūkšniuotosios keramikos priedugniai ir keletas lipdytosios keramikos lygiu paviršiumi šukių. 40 cm gylyje atsidengė 20 cm skersmens stulpavietė.

Apžiūrėjus Martynaičių piliakalnį pastebėta, kad aikštelės Š dalyje šviežiai iškastos dvi duobės, dar dvi tokios duobės pastebėtos ant didžiojo pylimo V dalies (bendras duobių plotas apie 3 m^2). Užfiksuoti duobių sienelėse atsidengę sluoksniai. Pirmosios duobės viršutinį 40-45 cm storio sluoksnį sudarė tamsi žemė su pavieniais angliukais. Po juo buvo 15-20 cm storio maišytas molingos žemės sluoksnis. Antrojoje duobėje užfiksuotas 30 cm storio tamsiai pilkas viršutinis sluoksnis. Po juo buvo 20 cm storio maišytas rusvas su pilku smėlis. Dugne matėsi nejudintas šviesus smėlis. Ant pylimo iškastose duobėse pastebėtas vienalytis tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis. Abiejų duobių gylis siekė 55 cm. Užfiksavus sluoksnius, visos duobės užpiltos.

Apžiūrėjus piliakalnio aplinką pastebėta, kad be literatūroje minimų dviejų pylimų ir griovių, yra buvę dar du grioviai ir pylimai, kurių galai

yra išlikę V kalvos šlaite. Trečiojo griovio liekanos yra už 10,5 m į PV nuo literatūroje minimo išorinio griovio galo. Trečiojo griovio plotis 3,5 m. Tarp minėtų griovių, trečiojo griovio krante, yra lyg pylimėlio žymės, kuris greičiausiai susidarė išmetant iš griovio žemes. Už trečiojo griovio ta pačia kryptimi yra ketvirtasis griovys. Jo plotis 3 m. Tarp šių griovių yra trečiojo pylimo liekanos, kurių aukštis nuo griovių dugno siekia 1 m. Ketvirtasis pylimėlis yra į išorę nuo ketvirtojo griovio. Reiktų manyti, kad ši pylimų ir griovių sistema buvo įrengta palei visą piliakalnio P kraštą, tačiau vėliau, ariant lauką, buvo sunaikinta ir dabar yra išlikę tik du grioviai ir pylimai bei kitų dviejų griovių ir pylimų liekanos. Suardytos įtvirtinimų sistemos plotis nuo išlikusio išorinio pylimo 22 m.

Sakuočių senkapiai (Kartenos seniūn.) yra apie 700 m į P nuo Minijos ir Salanto upių santakos, 200 m į R nuo kairiojo Minijos kranto, ties kaimo keliukų sankryža, prie Sakuočių kaimo kapelių.

Senkapiuose buvo iškasta 5 m^2 (1x5m) dydžio perkasa, kuri vėliau išplėsta iki 6,5 m^2 ploto. Nuėmus velėną ir tamsios spalvos dirvožemį, 35-40 cm gylyje, pilkšvame smėlyje atsidengė 3 stambokų akmenų grupės. Pakasus dar giliau atsidengė 2 kapai.

Kapas Nr.1. Kapo duobė atsidengė 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Ji netaisyklingo ovalo formos, orientuota Š-P kryptimi, 140 cm ilgio ir iki 75 cm pločio. 75 cm gylyje pasirodė pirmieji radiniai. Įkapes sudarė žalvarinis smeigtukas susuktu galu, gintaro karoliukas, du pailgi mėlyno stiklo karoliukai, iš kurių vienas suskilęs ir vienas - apvalus mėlyno stiklo karoliukas, žalvarinė įvijinė apyrankė, žalvarinė apyrankė šiek tiek išplotais ir užkeistais galais, žalvarinis įvijinis žiedas ir žalvarinė įvija. Kapo duobėje, šalia žalvarinio smeigtuko, tame pačiame gylyje rastos dantų liekanos. Sprendžiant pagal išlikusius palaikus (dantis) ir įkapių išsidėstymą, galima teigti, kad kape buvo palaidota moteris arba mergaitė, kuri greičiausiai buvo paguldyta ant kairiojo šono, "miegančiosios" padėtyje, galva į P.

Kapas Nr.2. Kapo duobė ėmė ryškėti 80 cm gylyje. Duobė buvo ištempto ovalo formos, orientuota ŠV-PR kryptimi, 2,1 m ilgio ir iki 70 cm pločio. 90 cm gylyje atsidengė kaukolės liekanos (dalis žandikaulio su dantimis ir pirmas stuburo slankstelis - atlantas) ir po jomis gulėjusi žalvarinė antkaklė su rakto formos skylute. 15 cm į R nuo antkaklės, tame pačiame gylyje buvo rasta 17 cm ilgio ir iki 3 cm pločio geležinė ietigalio plunksnos ar peilio dalis, orentuota išilgai kapo duobės. Be šių radinių,

kape dar aptiktas gintaro karoliukas, 5 cm ilgio geležinis dirbinys, galbūt smeigtukas, piršto kauliukas, ant kurio buvo užmautas žalvarinis žiedas, žalvarinis įvijinis žiedas išplota vidurine vija bei 1 m ilgio ir iki 10 cm pločio suanglėjusio medžio liekana, kuri gulėjo palei PV kapo duobės ribą. Sprendžiant pagal išlikusius palaikus ir įkapių išsidėstymą, galima teigti, kad kape buvo palaidotas vyras, paguldytas ant nugaros ir galva orentuotas į ŠV.

Perkasoje dar aptiktas gintaro karoliukas, žalvarinė 2 vijų įvija užkeistais galais, dvi keramikos šukės - greičiausiai nedidelio puoduko petelio dalis ir puodo dugnelio su priedugniu fragmentas.

Pagal įkapes kapus reikėtų datuoti IV a. antrąja puse-V a.

Indra Škimelienė

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Reškutėnuose (Švenčionių r.)

1995 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Reškutėnų kūlgrindoje (IP 2999/A) ir Reškutėnų senkapiuose (IP 1779/A).

Apie 1970 m. atliekant melioraciją Reškutėnų kaimo PV dalyje esančiame lauke, buvo rastas **dubenuotas akmuo,** kuris vėliau buvo nugabentas prie mokyklos, kur tebestovi ir dabar. Akmuo yra 115x100 cm dydžio, iki 75 cm aukščio, dubuo 35x30 cm dydžio, 9 cm gylio. Manyta, kad prie dubeniuoto akmens galėjusi vesti kūlgrinda, todėl ir nuspręsta atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus šioje vietovėje. Buvo kasta 1x5 m ir 2x5 m dydžio perkasomis, ištirtas bendras 65 m^2 plotas, tačiau kūlgrindos ar jos požymių neaptikta. Vietovė nėra pelkėta, kietas gruntas yra iki 50 cm gylyje, todėl vargu ar kūlgrinda čia galėjusi būti.

Reškutėnų senkapiai yra 750 m į R nuo Kretuono ežero R kranto, 400 m į R nuo Reškutėnų piliakalnio, 300 m į PR nuo Reškutėnų (Žemaitiškės) akmens amžiaus gyvenvietės, 300 m į V nuo kelio Švenčionys-Palūšė.

Vietinių gyventojų pasakojimu, ties keliukų sankryža anksčiau buvęs nemažas kalniukas, kuriame ir buvo kapeliai. Kolūkiniais laikais iš tos vietos buvo kasamas smėlis keliui tiesti, ir kapeliai sunaikinti. Manyta, kad senkapiai dar gali būti išlikę šalia esančiose dviejose nežymiose kalvelėse. Juose iškastos 6 2x5 m dydžio perkasos, tačiau nė vienoje iš jų senkapių